

Efter konferencen *Creating Conditions*

- til sceneinstruktørernes blad, november 2009.

Vil kulturpolitikere fremtidssikre scenekunsten og være med til at sætte kunstneriske processer i gang for at skabe ny og spændende scenekunst i Danmark – scenekunst, som også har international appel – så er det nødvendigt at samarbejde med scenekunstens forskellige aktører om at skabe rammer for at det samlede felt kan udvikle sig. Det følgende er vores bud på, hvad det er nødvendigt at tage i betragtning.

Foreningen af Uafhængige Scenekunstnere (US) afholdt juni 2009 en international konference i København med titlen *Creating Conditions* (konferenceprogram på www.scenekunstnere.dk). Emnet var produktionshuse og åbne spillesteder efter europæiske modeller. Hensigten var dels at indsamle inspiration og erfaring fra europæiske kollegaer om måder at organisere produktionshuse og åbne spillesteder på, dels at skabe en platform for dialog om og udvikling af en fælles vision for fremtidens mulige produktionsvilkår for frie scenekunstnere i Danmark. Dette skete gennem oplæg, debatter og workshops. Vi ville med udgangspunkt i vores eget felt opkvalificere perspektiverne i den igangværende debat om strukturelle problemer i dansk scenekunst. Med andre ord: Hvilke rammer skal der til for at udvikle dette felt? Og hvorfor?

Ord er vigtige

Det er afgørende at få formuleret vigtigheden af det frie felts betydning for det samlede scenekunstlandskab. Det som vi – i overensstemmelse med praksis i andre nordiske lande – kalder 'det frie, professionelle', eller 'ikke-institutionelle' felt, udgøres af professionelle scenekunstnere og grupper, som har deres egne kunstneriske agendaer. Scenekunstnere, som arbejder i felten, men som også bevæger sig ind og ud af institutionerne – fordi institutionerne ikke kan undvære dem, og fordi der i Danmark er mangel på spillesteder, som er dedikeret til dette felt. Men når selv teatre som Får 302 af Københavns Kulturborgmester betegnes som en del af vækstlaget, så mener vi, at der er tale om begrebsforvirring. For hvor skal de vokse hen?

Flere midler vil alle jo altid gerne have. Men fornyelse af kunstneriske udtryk handler i høj grad om de fleksible rammer, der er til stede for produktionen, fysisk, organisatorisk, såvel som økonomisk. Den kunstneriske æstetik og etik er ikke noget, der applikeres undervejs. Den ligger dybt i det dna, som arbejdsrammerne er skabt af. Men skal den enkelte scenekunstner så forandre sit arbejds-dna og blive en anden? Nej da, for er der nogen der har tænkt på, at der findes endog adskillige professionelle scenekunstnere, som synes, at det er i det frie felt, det er spændende at være? At det nye og innovative sker i et fluktuerende felt, der krydser grænser internationalt og genremæssigt, hvor erfarings- og videnuudveksling er vigtige omdrejningspunkter? Produktionsmåde – og rammer determinerer det kunstneriske resultat. Hvis man fra kulturpolitisk og lovmæssigt hold tør droppe vækstlagsbetegnelsen, når man taler om det frie, professionelle felt og ligestille dette felt med den institutionaliserede del af dansk scenekunst, vil man se en styrkelse og opblomstring af hele scenekunsten. Vi kan begynde at tale om såkaldt kunstnerisk ligestilling, som det fx. sker i Norge.

Manglen på fremtidssikrede rammer

Under den teaterrokade, som i efteråret 2008 blev initieret af Københavns Teater (KT), blev manglen på sikre og definerede rammer for det ikke-institutionelle, frie felt ekstra tydelig. KT fik lov til at overføre midlerne fra deres to år gamle satsning Camp X til Kanonhallen, som genopstod som Republique, og Kaleidoskop lukkede som teater – både på Østerbro og på Nørrebrogade. Manøvren fik det i forvejen dårligt funderede og skrøbelige korthus omkring det frie scenekunstmiljø til at vælte, da det i praksis betød, at de frie grupper endegyldigt mistede de sidste spilleperioder på et spillested, som i sin tid efter alt at dømmes blev oprettet for at huse netop dette felt.

Det ikke-institutionelle scenekunstmiljø har haft to modtræk, men ingen af dem synes at have fået ben at gå på. Mammutteatret har taget tjansen som 'viceværter' på NYAVENY_ åbne scene, som i sæsonen 09/10 finansieres med akut støtte fra Scenekunstudvalget og KT. Her er nogle af de hjemløse produktioner, der har modtaget projektmidler, blevet reddet på falderebet. Men så vidt vides er der ikke lavet nogen

aftaler om en videreførelse af ordningen. I skrivende stund er der derfor kun lidt over et halvt år, før også dette hus lukker.

Samtidig blev en anden åben scene kørt i stilling. Ny Tap Scene på Carlsbergområdet – igangsat af koreograf og performer Erik Pold og kommunikationskonsulent Søren Sønderstrup – med specifik fokus på den nyskabende scenekunst og performance. Den faldt dog på grund af manglende tilskud fra Scenekunstudvalget. Det til trods for, at KT også her stod parat med akut etableringshjælp fra deres pengepose øremærket til nyskabende initiativer.

Alt i alt er det en stakket frist for det frie scenekunstmiljø. Konsekvensen er, at fra afslutningen på sæson 09/10 vil der ikke længere findes en scene i hovedstaden, som kan honorere de frie grupperes særegne profiler og behov. P.t. er Entré Scenen i Århus den eneste åbne scene i Danmark.

Kan de frie scenekunstnere så ikke bare spille på fx République, på Caféteatret, Plex, eller Får 302, når disse teaterhuse ikke selv har gang i en produktion? Nej, det var helt andre formater, som de danske og internationale deltagere på konferencen ”Creating Conditions” anbefalede. Sagen er, at der er stor forskel på at få tildelt fysisk plads på diverse scener, der hver har deres respektive profiler, og på at operere på et sted, der er sat i verden for netop at facilitere det ikke-institutionelle felt. Det frie scenekunsthelt må lige nu melde sig hjemløs, hvad angår anstændige og fremtidssikrede produktions- og præsentationsmuligheder

Når pessimisten siger ”nu kan det ikke blive værre”, siger optimisten: ”Jo det kan”. Efterfølgende byder vi på to fremtidsscener: Et optimistisk scenarie og et, man kunne kalde en dystopi, inspireret af de mest markante erfaringer, anbefalinger og advarsler, der kom frem under Creating Conditions.

To fremtidsscener

Der sættes på det ikke-institutionelle scenekunsthelt som udviklingszone for hele scenekunsten

Området tilføres flere og decentrale, risikovillige midler, herunder udviklingsprogrammer. Bl.a. i form af flere, og reelt frie midler til Scenekunstudvalget, som ikke skal bruges til opretholdelse af nødvendige infrastrukturer, men til produktion

og udviklingsarbejde. Der etableres fysiske produktionshuse, som faciliterer og medudvikler, i København etableres 1-2 huse med profiler, der supplerer hinanden (som fx NYAVENY og Ny Tap Scene ville have kunnet gøre det), og Entré Scenen i Århus styrkes. Alle steder med midler til residensprogrammer, festivalaktiviteter og publikumsudviklende arbejde.

Vigtige punkter for dette scenarie er:

- At tage landets og miljøets lidenhed meget alvorlig og derfor operere med en høj grad af fortløbende kommunikation, udveksling og transparens i miljøet – samt at skabe alliancer. Coproduktioner, internationalt netværk og samarbejde med det nære lokalmiljø blev fremhævet.

- Bevidst, alternativt – og meget nært – publikumsarbejde blev også fremhævet. Herunder at det er muligt at opdrage tilskuerne til at elske det risikovillige.

- Vigtigheden af adskillelse blev påpeget: Mellem dem, der kan stå for den kunstneriske ledelse af et hus, og dem, der kan stå for det administrative arbejde. Ingen administrerende kunstnere, ingen kuraterende administratorer.

- Kuratormodellen blev også rost som velfungerende mange steder.

- Et hus, der er dedikeret til at være åbent, skal også have teknikere, der virkelig forstår forskellige kunstneriske arbejdsprocesser; i Tyskland siger man, at en sådan tekniker er ”pro-artist”.

- Det nemmeste er at kopiere profil og struktur fra eksisterende huse, men det blev understreget at det er uhyre vigtigt at skabe sit eget stærke manifest og gøre det hårde arbejde med at udvikle stedets egen profil.

- Denne profil bør til gengæld også være dynamisk og kunne reagere hurtigt om nødvendigt. Og lokale normer for marketing bør bøjes og udfordres.

I det andet scenarie er der to parallelle forandringer i spil på en gang

En del af de frie scenekunstnere opsluges af det institutionelle felt. De laver bestillingsopgaver på scenerne, eller spiller deres egne værker skabt i større eller mindre grad efter de arbejdsmetoder og -forhold som institutionerne byder på. Måske foregår der ligefrem en koordineret strukturering af de produktionsløse perioder på de københavnske institutionsteatre, hvor udefrakommende scenekunstnerne kan få adgang, og dette får sin

egen gennemgående pr-profil på tværs af adresserne. Dette vil betyde at hverken gæstende kunstnere, eller værts-stedet skal bekymre sig om, hvorvidt værkerne passer til hinandens profiler.

Parallelt hertil søger scenekunstnerne væk fra tænkningen om større eller mindre produktioner opsat i – skal vi kalde det – grundteatrale rammer: Der gøres op med ønsket om og behovet for lysdesign, scenografi, prøveperiode med et ensemble af optrædende, og at det færdige værk skal vises i et black box teater, og for en sal med minimum 100 tilskuere. I stedet arbejder man i endnu højere grad med værker, der kan udfoldes i helt andre rum end teatrets, som kan skabes og gennemføres af blot kunstneren selv, og som udvikler andre konceptbaserede former for dramaturgi, nye æstetikker, og andre publikumsforventninger og -relationer.

I dette sidste scenarie vil institutionsteatrene måske fortsætte med at trække inspiration fra det ikke-institutionelle miljø. Men der vil udvikle sig en stærkere æstetisk og metodisk polarisering end tilfældet er i dag, når en del af feltet opererer helt udenfor en black-box- teater- og ensemblerammen, mens den institutionelle del af scenekunsten fortsætter i mere traditionelle arbejdsrammer – med risiko for at institutionsteatrene derfor ikke vil udvikle sig med samme fart, som vi ser det i resten af Europa.

Overordnet lyder en del af første scenarie måske som en ønskeseddel, der har været ført til torvs før og ofte; tiltag, der har været prøvet en kortere periode, eller drømt om. Men når internationale og succesfulde kollegaer igen og igen fremhæver de nævnte punkter, burde det være på høje tid at satse helhjertet her til lands. Hvad er det egentlig, der forhindrer kulturpolitikere i modigt at følge anbefalinger som disse, og skabe både lovfæstede og økonomiske rammer for at scenekunsten på bedst mulig vis kan være både tidssvarende og forny sig? Vi lader spørgsmålet stå.

Af Anette Asp Christensen, Deborah Vlaeymans og Christine Fentz

Se det fulde program for Creating Conditions på vor www.scenekunstnere.dk

FOTOINFO

Foto-titlen og evt. billedtekst, navn på fotograf i kursiv. Prioriteret rækkefølge.

- **Panelfolk.** Knut Ove Arntzen (forsker), Olivia Khalil (Brut), Niels Ewerbeck (Gessnerallee) og Helen Medland (The Basement) deler deres erfaringer; ordstyrer Nanna Rohweder. *Line Paulsen*

- **Gruppearbejde 1 og 2**

Ved det nærmeste bord debaterer Mikkel Harder Munch-Hansen, Lisa Lucassen (She She Pop), Lotte Faarvang, Nanna Rohweder, Katrine Axlev, Bogdan Szyber (S) og Christine Fentz. *Peter Sloth Madsen*

- **Gruppearbejde 2.** Ved nærmeste bord ses bl.a. Tina Tarpgaard, Victoria Melody, Ellen Nyman og Niels Ewerbeck. *Peter Sloth Madsen*

- Københavns Kulturborgmester Pia Allerslev holdt en kort tale og gik beredvilligt ind i den debat som hendes besøg uundgåeligt igangsatte *Line Paulsen*

- **Vic and video.** Victoria Melody fra England gennemgik de forskellige arbejdsbetingelser hun har mødt i sit kunstneriske virke. *Line Paulsen*